

مقطع تحصیلی: کاردانی □ کار □ ناسی □ رشته: معماری داخلی.ترم: دوم سال تحصیلی: ۱۳۹۸-۱۳۹۹

نام درس: تاریخ معماری نام و نام خانوادگی مدرس: شیما نادری
 آدرس email مدرس: shima.naderii@gmail.com تلفن همراه مدرس:

جزوه درس: مبانی معماری مربوط به هفته : پانزدهم □
 text: دارد □ ندارد □ voice: دارد □ ندارد □ power point: دارد □
 ندارد □
 تلفن همراه مدیر گروه :

جلسه پانزدهم

فصل شانزدهم کتاب معماری جهان ابراهیم زارعی: معماری باروک

سبک باروک با ویژگی‌هایی همچون ظاهر نمایشی، استفاده از دکور مجلل در نمای بیرونی ساختمان و دیوارنگاری‌های رنگ روشن شناخته می‌شود. این سبک ابتدا در ایتالیا رواج پیدا کرد.

معماری باروک در قرن ۱۶ میلادی و در ایتالیا آغاز شد. این سبک را می‌توان ورژن نمایشی معماری رنسانس به حساب آورد که به تناسبات مرتب و منطقی دوره‌های ابتدایی رنسانس علاقه‌ای نشان نمی‌دهد. در واقع نام باروک ابتدا بار معنایی منفی داشت و از طرف منتقدانی به آن داده شد که از نظرشان باروک، سبکی افراطی و دارای تجملات بیش از اندازه بود. در معماری باروک از نورپردازی، رنگ‌های پرشور و اثرات خیالی همچون فریب چشم (Trompe l'oeil) و طراحی‌هایی استفاده می‌شود که ویژگی‌های معماری را به بازی می‌گیرد و گاهی حتی آن‌ها را نیمه تمام رها می‌کند. از آنجایی که سبک باروک با دوره‌ی استعمار اروپایی‌ها همزمان بود، ساختمان‌های بسیاری را می‌توان در سراسر دنیا به این سبک مشاهده کرد؛ به خصوص در آلمان و آمریکای جنوبی که تا قرن ۱۸ نیز دوام آورد. فواره تروی، بزرگترین فواره در شهر پم و یکی از معروفترین فواره‌های جهان به شمار می‌رود که به سبک باروک ساخته شده است.

معماری باروک در دوره‌ی «اصلاح کاتولیک» توسعه یافت؛ یعنی زمانی که کلیسای کاتولیک در پاسخ به اصلاحات پروتستانی تصمیم گرفت قدرت خود را با اقداماتی مؤثر در اروپا حفظ کند. یکی از راه‌های جذب پیروان جدید، ایجاد طرح‌هایی به وضوح احساسی و هیجانی در هنر و معماری بود. معماری کلیسا احساس وفاداری بی‌قید و شرط به این مکان را در بیننده القا می‌کرد و لحظه‌ی ورود به کلیسا به تجربه‌ای نمادین، احساسی و اسرارآمیز تبدیل شد. با گسترش این کلیساها در سراسر دنیا، سبک باروک نیز در اروپا و حتی آمریکای جنوبی توسعه یافت و البته ویژگی‌های آن در هر کشور تغییراتی پیدا کرد. این سبک در خانه‌ی مردم عادی دیده نمی‌شد و ابتدا برای دیزاین کلیساها از آن کمک می‌گرفتند؛ اما بعدها از باروک به عنوان نشانی از رژیم‌های خودکامه و در ساخت کاخ‌های سلطنتی پرچزئیات نیز استفاده کردند.

ویژگی‌های معماری باروک

ساختمان‌های سبک باروک معمولاً یک برج مرکزی، گنبد، ایوان، برجسته‌کاری‌ها و طرح‌های مرکزی مختلفی را در نمای اصلی خود در برمی‌گیرند. در این سبک، از طراحی‌های پرشور و نقشه‌های پیچیده استفاده می‌کنند تا حس جنبش و پویایی را در بیننده برانگیزند. در معماری رنسانس استفاده از سطوح صاف در طرح‌ها را ترجیح می‌دادند و این در حالی است که باروک معمولاً ترکیبی از تکرار و برهم ریختن درون‌مایه‌های کلاسیک سبک رنسانس را شامل می‌شود. معماران باروک، نمای ساختمان را آزادانه قالب‌بندی می‌کردند تا ظاهری سه‌بعدی به آن داده و چشم را فریب بدهند. ستون‌های پر پیچ و خم آسمانه (St. Peter's Baldachin) یا همان سایه‌بانی که بر فراز مقبره‌ی سنت پیتر در کلیسای او قرار دارد و در زبان

قابل توجه مدرسین محترم : حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

ایتالیایی با نام بالداکینو (Baldacchino) نیز شناخته می‌شود، نمونه‌ی خوبی از این ویژگی باروک به شمار می‌رود.

همچنین نمای ساختمان در رنسانس، به‌طور منظم به بخش‌های مختلف و اغلب متقارن تقسیم می‌شد؛ اما به نمای ساختمان‌های باروک به عنوان یک مجموعه‌ی واحد و به هم پیوسته نگاه می‌کردند. در واقع نمای ساختمان در رنسانس، بخش‌های یکسان و هم‌شکل بسیاری را در برمی‌گیرد تا توجه مخاطب به یک قسمت به خصوص آن جلب نشود؛ اما در معماری باروک معمولاً از المان‌هایی از جمله دیوارهای خمیده، مجسمه‌ها و نقش برجسته‌های متعددی در اطراف ورودی مرکزی استفاده می‌کنند. انحنای موجود در ساختمان‌ها روش خوبی است تا تأثیر متقابل نور و سایه‌ی آن بر روی نما را افزایش دهند.

از ویژگی‌های رایج سبک باروک می‌توان موارد زیر را نام برد:

- شکوه و جلال
- رنگ‌های روشن
- تقابل و تضاد
- پیچ و تاب و خمیدگی (معمولاً در قالب ساختارهای بیضی شکل)
- توجه به شکل ظاهری و دکور پر تشریفات
- مجسمه‌های طلاکاری شده
- سقف‌های نقاشی شده
- طرح‌های بریده بریده یا ناتمام رها شده (از روی عمد)
- نقاشی‌های دیواری در اندازه‌های بزرگ
- طرح‌های نمایشی و پرشور در نمای بیرونی و مرکزی ساختمان
- استفاده از گچ‌بری و مرمر
- اثرات واهی همچون فریب چشم
- گنبد‌های بیضی شکل که بیشتر در باروک اروپای شرقی رواج داشت

مراحل سبک باروک و معماران سرشناس آن

معماری باروک به ۳ مرحله‌ی آغازین، پیشرفته و پسین تقسیم می‌شود که در ادامه با معماران معروف و تأثیرگذار هر دوره بیشتر آشنا خواهید شد.

باروک آغازین

کارلو مادرنو (Carlo Maderno) از پیشگامان سبک باروک به حساب می‌آید و شاهکار او یعنی نمای کلیسای سن پیترو در واتیکان سیتی به همین سبک ساخته شده است. البته طراحی بخش عمده‌ای از کلیسا را میکل آنژ به سبک رنسانس انجام داده و مادرنو بعدها آن را گسترش داده است. سنتوری نیمه‌تمام این کلیسا، از جمله المان‌های سبک باروک بوده که در دوره‌ی رنسانس پسین (تکلف‌گرایی) رواج پیدا کرد.

باروک پیشرفته

فرانچسکو برومینی (Francesco Borromini) و جیان لورنزو برنینی (Gian Lorenzo Bernini)، از برجسته‌ترین معماران سبک باروک به شمار می‌روند و کار هر دوی آن‌ها بیشتر در شهر رم متمرکز بود. بالداکینو یا همان آسمانه‌ی سنت پیتر و ستون‌های میدان سن پیتر از شاهکارهای برنینی هستند که در بخش انتهایی این مقاله می‌توانید اطلاعات بیشتری درباره‌ی آن به دست بیاورید. برومینی، استاد دیوارهای منحنی بود و ساختمان‌های بزرگ بسیاری را طراحی کرده است؛ اما معروف‌ترین و تأثیرگذارترین اثر او کلیسای کوچک «سنت چارلز در چهار چشمه» به شمار می‌رود که در انتها راجع به آن نیز بیشتر توضیح خواهیم داد.

باروک پسین

باروک پسین که گاهی آن را مترادف با سبک روکوکو می‌دانند، با تبدیل **فرانسه** به مرکز فرهنگ غرب همزمان شد. باروک در این کشور، سبک مخصوص به خود را داشت و به‌طور کلی در اروپای شمالی کمی ملاحظه‌کارتر و خوددارتر بود و به نوعی مابین **کلاسیک** و باروک قرار می‌گرفت. معماران در این دوره کم‌کم از تقارن رایج در دوره‌های قبلی باروک فاصله گرفتند. این نکته را در نظر داشته باشید که هرگاه در فرانسه صحبت از باروک می‌شود، در واقع منظورمان باروک پسین است. «شاتو» یا همان عمارت‌های کاخمانند، معروف‌ترین ساختمان‌های باروک در فرانسه هستند و سقف فرانسوی مانسارد (Mansard roof) نیز بارزترین ویژگی معماری باروک فرانسوی به حساب می‌آید. کاخ ورسای، نمونه‌ای تماشایی از این سبک است و دیوارهای آن بیشتر به سبک کلاسیک ساده ساخته شده‌اند و البته المان‌هایی از سبک باروک از جمله مجسمه‌های نیم‌تنه را نیز در برمی‌گیرد.

ساختمان‌های معروف سبک باروک

قابل توجه مدرسین محترم: حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

کلیساها، باشکوهترین نمونه‌های معماری باروک در ایتالیا هستند و شاتو، نمونه‌هایی عالی از آثار باروک در فرانسه به حساب می‌آیند. در صحبت از سبک باروک می‌بایست نام **انگلیس** را نیز به ۲ دلیل ذکر کنیم: اول اینکه این دوره، کریستوفر رن (Christopher Wren) را به خود دید که معمولاً از او به عنوان بزرگترین معمار انگلیسی یاد می‌کنند و طراحی بسیاری از ساختمان‌های **لندن** را انجام داده است. دوم اینکه سبک پالادیان در این دوره و در انگلیس رواج پیدا کرد که در دوره **نئوکلاسیک** طرفداران بسیاری داشت. دوره‌ی باروک با پیدایش سبک فرانسوی **روکوکو** به پایان رسید که از تزئینات و پیچ و خم‌های باروک الهام گرفت اما رویکرد و تم آن‌ها با یکدیگر تفاوت داشت. در ادامه ۱۰ مورد از بهترین نمونه‌ها و معروفترین ساختمان‌های باروک را برایتان گرد هم آورده‌ایم:

۱. سان کارلو اله کواترو فونتانه، رم

سان کارلو اله کواترو فونتانه (San Carlo alle Quattro Fontane)، یکی از بهترین نمونه‌های معماری باروک به حساب می‌آید و طراحی آن را یکی از رهبران این سبک، یعنی فرانچسکو برومینی انجام داده است. این بنا بین سال ۱۶۳۸ و ۱۶۴۶ میلادی در شهر رم ساخته شده و آن را با نام «کلیسای سنت چارلز در چهار چشمه» نیز می‌شناسند. البته نمای این کلیسای کاتولیک رومی در سال ۱۶۷۰ و به وسیله‌ی برادرزاده‌ی برومینی، یعنی «برناردو» تکمیل شده است.

۲. میدان سن پیتر، واتیکان

طراحی میدان سن پیتر (Saint Peter's Square) در واتیکان سیتی، مجموعه ستون‌های باشکوه و ۱۴۰ مجسمه‌ی قدیسان آن را جیان لورنزو برنینی بر عهده داشته است. ساخت فواره‌ی سمت چپ این میدان را نیز برنینی بر عهده داشته و تلاش کرده تا در طراحی آن از فواره‌ی سمت راست این مکان (اثر کارلو مادرنو) پیروی کند تا بتواند تقارن نسبی بین آن‌ها به وجود بیاورد. معمار و مجسمه‌ساز مشهور ایتالیایی یعنی دومنیکو فونتانا (Domenico Fontana)

قابل توجه مدرسین محترم: حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

(Fontana) نیز یک ابلیسک مصری را در سال ۱۵۸۶ میلادی در مرکز این میدان بنا کرد.

۳. انولید، پاریس

موزه انولید، یکی از بهترین شاهکارهای معماری باروک فرانسوی به حساب می‌آید. بیشتر قسمت‌های این مجموعه را لیبرال بروننت (Liberal Bruant) طراحی کرده اما ژول آردوئن مانسارت (Jules Hardouin Mansart)، ساخت گنبد تماشایی آن را به اتمام رسانده است. این بنا برای اسکان دادن جانبازان کشور بین سال ۱۶۷۱ تا ۱۶۷۸ میلادی در **پاریس** تأسیس شد و امروزه موزه‌های ارتش فرانسه، مدل‌های جنگی و تاریخ معاصر را در برمی‌گیرد. مقبره‌ی تعدادی از قهرمان‌های ملی فرانسوی از جمله **ناپلئون بناپارت** در این مکان قرار دارد.

۴. کاخ ورسای، ورسای

کاخ ورسای، یکی از بزرگترین کاخ‌های دنیا و بهترین نمونه‌های غیر مذهبی معماری باروک فرانسوی به شمار می‌رود. **لویی چهاردهم** دستور ساخت این بنا را در سال ۱۶۶۰ میلادی صادر کرد و معماری بیشتر بخش‌های آن از جمله «تالار آینه‌ها» را ژول آردوئن مانسارت انجام داده است. جانشینان لویی چهاردهم، تغییرات متعددی را در این کاخ به وجود آوردند و برای دکور بعضی از اتاق‌های آن از سبک روکوکو کمک گرفته‌اند؛ اما هنوز هم این مکان و باغ‌هایش، شکوه و زیبایی خود را حفظ کرده و از سال ۱۸۳۷ به بعد به عنوان موزه بر روی عموم باز گذاشته شده‌اند.

۵. کلیسای سنت چارلز، وین

کلیسای سنت چارلز، یکی از تحسین‌برانگیزترین ساختمان‌های **وین** به شمار می‌رود. امپراتور «کارل ششم» عهد بسته بود که اگر شهر از طاعون جان سالم به در ببرد، کلیسایی را به این مناسبت خواهد ساخت. کلیسای سنت چارلز بین سال ۱۷۱۶ و ۱۷۳۸ میلادی تأسیس شد و یوهان برنارد فیشر فن ارلاخ (Johann Bernhard Fischer von Erlach) طراحی آن را انجام داده است. پس از فوت او، ساخت این شاهکار معماری را پسر این معمار اتریشی به پایان رساند.

۶. کاخ شونبرون، وین

کاخ شونبرون به سبک باروک پسین ساخته شده و پادشاهان **هابسبورگ** در قدیم از آن به عنوان اقامتگاه تابستانی خود استفاده می‌کردند. این بنا را نمونه‌ی اتریشی کاخ ورسای به حساب می‌آورند و معماری آن را یوهان برنارد فیشرفن اراخ بر عهده داشته که البته در طول این سال‌ها کمی تغییر کرده است. اتاق‌های این کاخ به سبک روکوکو تزئین شده‌اند و بعد از سقوط خاندان هابسبورگ در سال ۱۹۱۸ میلادی، این بنا در اختیار جمهوری **اتریش** قرار گرفت و آن را به عنوان موزه بر روی مردم باز گذاشتند.

۷. کلیسای سن پل، لندن

کلیسای سن پل در لندن و به خصوص ۲ برج نمای غربی آن، از بهترین نمونه‌های معماری باروک انگلیسی به شمار می‌روند و طراحی آن را معمار معروف انگلیسی، یعنی کریستوفر رن انجام داده است. وظیفه‌ی بازسازی بیش از ۵۰ کلیسای دیگری که طی آتش‌سوزی بزرگ لندن ویران شده بودند نیز به کریستوفر رن واگذار شد. کلیسای سن پل از سال ۱۷۱۰ تا به اتمام رسیدن ساخت آن در سال ۱۹۶۲ میلادی، بلندترین ساختمان در لندن به شمار می‌رفت و چندین سبک مختلف معماری را برای ساخت آن ترکیب کرده‌اند.

۸. کاخ زمستانی، سن پترزبورگ

کاخ زمستانی به عنوان اقامتگاه تزار **روسیه**، یعنی «پتر کبیر» در **سن پترزبورگ** ساخته و چندین بار در طول تاریخ بازسازی شده است. فرانچسکو بارتولومئو راسترلی (Francesco Bartolomeo Rastrelli)، طراحی نهایی این ساختمان را به سبک «باروک روسی» انجام داد که با نام «باروک الیزابتی» و روکوکو نیز شناخته می‌شود. بیشتر ظاهر امروزی این کاخ به سال ۱۸۳۰ میلادی برمی‌گردد و نمای داخلی آن، ترکیبی از سبک باروک و نئوکلاسیک به شمار می‌رود. متأسفانه بخش‌های چندانی از تزئینات روکوکوی قدیمی این بنا که فرانچسکو بارتولومئو راسترلی انجام داده بود، باقی نمانده است.

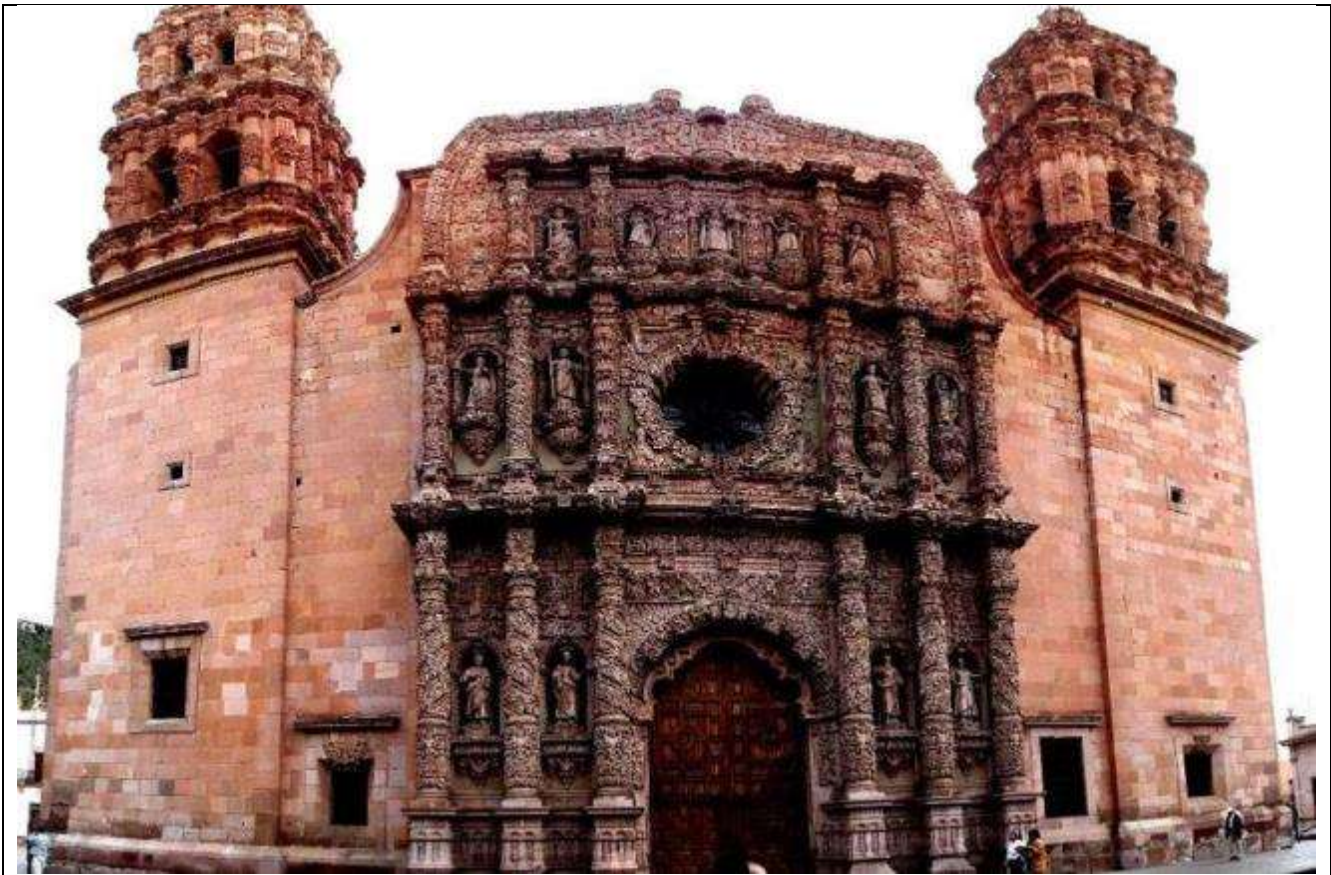
۹. نمای غربی کلیسای جامع سانتیاگو د کومپوستلا

کلیسای جامع سانتیاگو د کومپوستلا (Cathedral of Santiago de Compostela) ، مکانی مذهبی از دوران **قرون وسطی** و یکی از معروفترین بناهای **اسپانیا** محسوب می‌شود. این کلیسا به سبک **رومانسک** ساخته شده و المان‌هایی از سبک گوتیک را نیز در برمی‌گیرد؛ اما نمای غربی این بنا که بعدها آن را به کلیسا اضافه کردند، یکی از زیباترین نمونه‌های معماری باروک اسپانیایی یا همان چوریگرسک (Churrigueresque) به حساب می‌آید. این نما در قرن ۱۸ میلادی و به دست فرناندو د کاساس نووا (Fernando de Casas Novoa) ساخته شده است.

۱۰. کلیسای زاکاتکاس

در ساخت کلیسای زاکاتکاس (Zacatecas Cathedral)، از سبک نئوکلاسیک و چوریگرسک استفاده شده است و نمای اصلی آن، از جمله بهترین نمونه‌های معماری باروک در **مکزیک** به شمار می‌رود. این بنا بین سال ۱۷۳۰ و ۱۷۶۰ میلادی ساخته شده و اطلاعات دقیقی راجع به معمار آن در دست نیست. این کلیسا در سال ۱۹۳۳ در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفت.

پیروز و سلامت باشید.

قابل توجه مدرسین محترم: حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارائه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.